

Henri Story

1. Inleiding

Henri Story werd op 27 november 1897 geboren te Gent. Zijn afkomst en familie stonden zo goed als garant voor de richting waarin zijn loopbaan zich zou ontwikkelen, zowel op professioneel als op politiek vlak.

Zijn grootvader, Henri Abraham Story (1832-1898), was een Gentse katoennijveraar en gehuwd met Marie Voortman die zelf een dochter van textielbaronnen was. Hij was beheerder van onder meer de SA La Lieve en zetelde van 1882 tot 1884 voor de Liberale Partij in de senaat. Van 1880 tot 1883 was hij lid van het bestuur van de Gentse liberale associatie, waar hij een vertegenwoordiger was van de toenmalige nieuwe garde die het doctrinaire beleid van burgemeester Charles de Kerchove de Denterghem in vraag stelde. Terzelfdertijd was hij één van de eerste aandeelhouders van de pas opgerichte La Flandre Libérale¹.

Zijn vader, Albert Story (1862-1903), bleef actief in de textielsector en toonde daarnaast eveneens een zeer breed engagement binnen het ideeëngoed van het liberalisme en de vrijdenkerij. In 1890 werd hij gemeenteraadslid te Gent en in 1892 werd hij verkozen in het bestuur van de Gentse liberale associatie. Hij werd een directe medewerker van burgemeester Lippens. In 1894 was hij één van de Gentse afgevaardigden in de Nationale Landsraad van de Liberale Partij. Hij was een actief medewerker van de Société libérale pour l'Etude des Sciences et des Oeuvres Sociales² en engageerde zich binnen de Vlaamse Liberale Kiesbond die een poging tot verruiming van het liberale kiespubliek in de richting van de Nederlandstalige werknemer was. Ook binnen La Flandre Libérale was hij actief. Van 1894 tot 1901 zetelde hij in de redactieraad, van 1896 tot 1902 in de raad van beheer, waar hij vervangen werd door Maurice De Weert. Hij was binnen de vrijmetselarij een vooraanstaand lid van de loge Le Septentrion à l'Orient de Gand³.

Over de jeugdjaren van Henri Story is weinig bekend. Gezien het vroegtijdig overlijden van zijn moeder in 1898 en zijn vader in 1903 groeide hij met zijn drie zussen op onder het waakzame oog van zijn grootmoeder, Marie Story-Voortman.

¹ Cfr. De Mulder, Wim, Eenheid en verdeeldheid binnen de gelederen van de Gentse Association Libérale 1878-1890, Gent, RUG, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, 1979.

² De Société libérale pour l'Etude des Sciences et des Oeuvres Sociales ontstond aan de RUG als een vereniging van verlichte liberalen. Zij organiseerden voordrachten rond sociale en economische onderwerpen en hadden daarnaast een eigen bulletin.

³ Cfr. de Overlijdensberichten in de Handschriftenleeszaal van de Centrale Bibliotheek van de Universiteit Gent.

Henri Story studeert aan het Institut de Gand tot hij in 1915 naar het IJzerfront vertrekt als vrijwilliger. Hij is kandidaat-officier en wordt toegewezen aan het 16e Artillerie Regiment. In 1918 maakt hij gedurende korte tijd deel uit van de bezettingsmacht in Duitsland, waarna hij gedemobiliseerd wordt. Hij huwt in mei 1920 met Cécile Boddaert, dochter van dokter Albert Boddaert, wiens broer volksvertegenwoordiger en gewezen voorzitter van de Gentse liberale associatie Henri Boddaert was. Ook zij had een vaste plaats binnen het Gentse partijleven en zal na de dood van haar echtgenoot deelnemen aan de gemeenteraadsverkiezingen. Ze krijgen in 1921 één dochter, Francine, die later zal huwen met Charles Wagemans.

De eerste sporen van een politieke activiteit vinden we halverwege de jaren '20. Zo sluit hij zich in 1925 aan bij de Association Flamande pour la Vulgarisation de la Langue Française en is hij voor het eerst kandidaat van de Liberale Partij voor de provincieraadsverkiezingen. Hij staat op de zevende plaats op de lijst en haalt geen zetel. In februari 1926 vindt een poll plaats voor de gedeeltelijke vernieuwing van het bestuur van de Gentse liberale associatie. Hij wordt verkozen en wordt terzelfder tijd aangeduid als één van de zestien afgevaardigden van het arrondissement in de Landsraad.

In 1928 neemt hij opnieuw deel aan de verkiezingen voor de provincieraad, wordt verkozen en kan er in 1932 een tweede ambtstermijn aan vastkoppelen. In 1936 stelt hij zich niet meer verkiesbaar en ruilt de provincieraad voor het voorzitterschap van de Gentse liberale associatie.

Op het eerder culturele vlak zien we hem in 1936 ook lid worden van de raad van beheer van de Ecole des Hautes Etudes te Gent. Hij was reeds lid van Les Amis du Vieux Gand en penningmeester van de Société des Beaux Arts.

Op zuiver professioneel vlak zien we een cumulatie van mandaten en functies. Tijdens de Tweede Wereldoorlog zal zijn ervaring en vooral zijn kennissenkring binnen deze sector een belangrijke rol gaan spelen⁴.

Hij start zijn carrière in 1923 als schatbewaarder van de Gentse Kamer van Koophandel en Nijverheid waar Jean Voortman de voorzitter van de Raad van Beheer is en Alfred Vander Stegen erevoorzitter. Jean Voortman zal pas bij de Duitse zuiveringen in 1940 uit de Kamer verdwijnen⁵. In 1927 krijgt hij zijn eerste zetel als beheerder bij de FIBSA of de Financière Industrielle Belge. Tussen 1930 en 1934 wordt hij beheerder van de Filature Renson, de Manufacture Textile Gantoise en de NV Louisiane, een bedrijf van de familie Voortman. In 1936 wordt hij op 39-jarige leeftijd directeur-generaal van de Filature Renson en in 1937 volgen de twee belangrijkste benoemingen. Hij wordt beheerder van de Union Cotonnière en van Brufina, de Société de Bruxelles pour la Finance et l'Industrie. Deze laatste is de holdingmaatschappij van de Banque de Bruxelles, van waaruit Story in 1940 definitief het verzet zal binnenstappen. In 1936 wordt hij eveneens aangesteld in de raad van beheer van de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen. In 1940 zal de bezetter hem echter uit deze organisatie verwijderen, hij zal er vervangen worden door Hendrik Elias.⁶

⁴ Voor wat betreft de beursgenoteerde bedrijven werd grotendeels gesteund op de 'Recueil Financier'.

⁵ Bron : Jaarverslagen van de Gentse Kamer van Koophandel en Nijverheid.

⁶ In : Union Royale, 14:1, oktober 1950, p.2

2. Voorzitter van de Gentse liberale associatie

Op de algemene vergadering van de associatie van 8 november 1936 wordt hij bij acclamatie verkozen tot opvolger van Jean Van Impe als voorzitter. Indien we de commentaren mogen geloven, was hij, zoals Paul Henen het stelde in *La Flandre Libérale* "the right man on the right place"⁷. Men poogde in die periode de onenigheden tussen onder meer Help U Zelve en de associatie op te lossen om terug tot een ééngemaakt liberaal blok in Gent te kunnen komen. Een niet onbelangrijk detail hierbij is het feit dat deze strijd vooral in de jaren '20 werd gestreden onder het voorzitterschap van Henri Boddaert, senator en oom van Cecile Story. Volgens de krantencommentaren zocht de associatie duidelijk een figuur die voor vernieuwing kon zorgen. Henri Story wordt dan ook beschreven als sociaal vooruitstrevend en gericht op de basisbeginselen van het liberale denken, een pragmaticus met ervaring op meerdere terreinen. Deze tendens naar éénmaking was uiteraard geen exclusief Gents thema. Ook Victor de Laveleye, toenmalig nationaal voorzitter van de Liberale Partij, benadrukte dit gegeven. In zijn aanvaardings-toespraak zocht Henri Story de reden voor dit streven in de gevaarlijke internationale (Duitsland en de Sovjetunie) en nationale (Rex) situatie. Zijn slotzin op 8 november 1936 luidde dan ook : "Groupons-nous autour du Roi pour rendre vivante et effective notre devise nationale : l'Union fait la Force."⁸

Hij stelt binnen de partij een nieuwe ploeg samen waardoor de Vlaamsgezinde Adolphe Storme en René Derycke de nieuwe ondervoorzitters worden. Voor het comité stelt hij een zeer brede groep voor die alle geledingen van het Gentse liberale leven moet omvatten. We vinden onder meer Lucien Brunin (Voorwacht), Armand Colle (vakbonden), Raoul Vanden Broecke (Help U Zelf) en Carlos Flamant (Volksbond Vrijheidsliefde) terug naast een aantal vertegenwoordigers van de nieuwe generatie zoals Jacques Vander Stegen en Pierre de Bersacques. De maandelijkse vergaderingen worden nog verder opengetrokken naar de vertegenwoordigers van alle kringen.

Eén van de eerste initiatieven van zijn voorzitterschap is de oprichting van een (grootendeels) Nederlandstalig liberaal tijdschrift voor Gent, 'Op Nieuwe Wegen' genaamd, dat in 1946 zal opgevolgd worden door 'Blauw en Vrij'. Het faillissement van de Gazette van Gent was hiertoe de directe aanleiding. De liberale associatie richtte een perscomité op (met onder meer Laurent Merchiers, Karel De Wette en Victor Vermast) dat bereid was bij te springen. Een krant ging echter boven zijn middelen en Story besliste uiteindelijk tot de creatie van een maandblad. Het Nederlandstalig karakter ervan was echter geen evidentie op zich. Volgens het verslag van De Saegher op de Algemene Vergadering van 11 april 1937 ging hier toch een reeks bedenkingen aan vooraf. De uiteindelijke motivatie werd als volgt geformuleerd. "Wij hebben dat besluit genomen, omdat we diep overtuigd zijn dat wij, als liberalen van een Vlaamsche stad, ons naar het volk moeten keren en ons door het volk, in zijn eigen taal, laten verstaan. Vergeten wij niet (..) dat wij het geluk hebben eene elite te vormen en dat wij dienvolgens op het volk een voorrecht hebben. Maar dat voorrecht gaat nochtans gepaard met plichten en één dezer berust hierin dat, om een vruchtdragende invloed op de menigte uit te oefenen, wij noodzakelijk hare taal moeten bezigen en machtig zijn."⁹

⁷ *Rénovation*, editoriaal in *La Flandre Libérale* van 9-10 november 1936, p. 1.

⁸ *Le renouveau libéral*, in : *La Flandre Libérale*, 9-10 november 1936, p. 3.

⁹ In : *Op Nieuwe Wegen*, jg.1 nr.4, mei 1937, p. 2.

In 'Op Nieuwe Wegen' wordt een politieke lijn gepropageerd van de nieuwe generatie, die de crises van de jaren '30 achter zich wil laten, er de juiste lessen wenst uit te trekken en een politiek voor de toekomst wil ontwerpen. Victor de Laveleye zal voor het eerste nummer het editoriaal schrijven onder de titel "Hoop in de toekomst". Dit maandblad verschijnt voor het eerst in februari 1937. Bijdragen werden geleverd door onder meer Victor de Laveleye, Alfred Vander Stegen, Hans Van Werveke en uiteraard Henri Story zelf. In het eerste nummer¹⁰ geeft hij de richting aan waarin het blad moet evolueren : het wordt een strijdblad dat de rol van de Liberale Partij in het nationaal bestuur moet ondersteunen. Trefwoorden hierbij zijn herbronning en de radicale democratisering van het staatsbestel. Wat de andere partijen betreft, benadrukt hij hun onstandvastigheid en hun valse beloften die herstel tot dan onmogelijk maakten. Zijn taalgebruik blijft echter steeds gematigd. Hij zoekt in de richting van een haalbaar compromis, met een duidelijke uitsluiting van het activisme à la Borms en van Rex¹¹. Vrijheid, orde en sociale vrede zijn de onaantastbare streefdoelen. Als doelstelling voor de Liberale Partij zelf benadrukt hij de noodzaak aan eenheid binnen een voor hem zeer belangrijke omschrijving, namelijk het Vaderland. Het reeds vermelde artikel sluit dan ook af met de zin "Onder ons geen misverstanden, geen twisten meer".

Dit laatste vormt ongetwijfeld het belangrijkste thema van zijn beleid in de Gentse liberale associatie. Story laat de absolute controle van de Gentse associatie over het arrondissement varen en concentreert zich op de drie kantons van Gent, waar hij zijn ideeën poogt ingang te doen vinden. Ter gelegenheid van de algemene vergadering van de partijafdeling op 11 april 1937, houdt hij een toespraak¹² waarin hij de volgens hem noodzakelijke hervormingen binnen de staat opsomt. Een flink deel van deze opsomming zullen we later terugvinden in de documenten rond de Pêtre Commissie en aanverwanten. We geven nu reeds een kort overzicht.

Voor de uitvoerende macht, bepleit hij een versterking van de bevoegdheid en de organisatie van de regering. Als voornaamste pijler ter bescherming van de burger tegen een te machtige staat ziet hij een strikt onafhankelijke magistratuur. Het parlement beschouwt hij als te omvangrijk en onvoldoende representatief voor de minderheden. Hij denkt in de richting van een kleiner parlement waarin een verbod bestaat op cumul met een gemeentelijk mandaat. Binnen het parlement zouden kleine commissies opgericht worden die het wetgevende werk tot in detail voorbereiden, waardoor de parlementsleden minder tijd zouden verliezen door de oeverloze zittingen. De senaat wenst hij een grotere autoriteit toe, het systeem van provinciale senatoren verwerpt hij echter. In de plaats daarvan stelt hij voor dat de koning een gedeelte van de senatoren rechtstreeks zou aanwijzen. Het provinciaal stelsel beoordeelt hij als verouderd. Een college onder directe leiding van de gouverneur zou in de plaats komen. Op gemeentelijk vlak stelt hij voor de problemen van de financiering van de grote agglomeraties en van de gemeentelijke autonomie eindelijk naar behoren te regelen.

¹⁰ De nieuwe geest/L'Esprit nouveau, in : Op Nieuwe Wegen, jg.1 nr.1, februari 1937, p. 2-3.

¹¹ Het VNV vervoegt zich korte tijd nadien hierbij. In april 1937 wordt het Rex-VNV verdrag gepubliceerd waarin alle verdraagzaamheid en nationale eenheid wordt uitgesloten. Onder meer de Franstalige liberalen in Vlaanderen krijgen hierdoor de kans zich openlijk tegen het VNV te keren zonder zich de kritiek der Nederlandstaligen op de hals te halen.

¹² Rede van den heer Story, in : Op Nieuwe Wegen, jg.1 nr.3, april 1937, p. 3-4.

Zijn commentaar op de economische sector blijft heel voorzichtig. De crisis van de voorbije jaren zit nog vers in het geheugen en Story zoekt dan ook een compromis tussen het oude economisch liberalisme ("zooals onze voorouders het hebben opgevat"¹³) en de regulerende functie van de staat. Een evenwicht waarin het persoonlijk initiatief niet gedood wordt is zijn streefdoel.

Op sociaal vlak zien we een zelfde voorzichtigheid. De noodzaak van hervorming ten voordele van de werknemers wordt erkend doch heel sterk gerelateerd aan de economische situatie. Voor het onderwijs vraagt Story een billijke regeling in de geest van de grondwet, met de nadruk op verdraagzaamheid vanuit beide groepen. De rechten van de vrouw liggen hem blijkbaar nauw aan het hart. Hij kondigt een liberale actie aan met als doel het verschaffen van politieke, juridische, economische en maatschappelijke rechten aan de vrouw. Wat de fiscaliteit betreft vermeldt hij de verdere verlaging der belastingen en in verband met de rechterlijke macht benadrukt hij de nood aan een eenvoudiger en sneller werkend systeem. Meerdere thema's, hoewel bijna zestig jaar oud, klinken desondanks heel bekend in de oren.

Andere bekommernissen van de partij en haar plaatselijke voorzitter in die periode betreffen onder meer de vraag rond amnestie (waarbij Story in een editoriaal¹⁴ de regeringspolitiek verwerpt en een veel enger afgebakend terrein voorstelt waarop amnestie toepasbaar kan zijn), de oprichting van een Staatsraad (ter bescherming van de burger tegen de staat) en de financiering van de gemeenten (en Gent in het bijzonder uiteraard).

De regering van 1937-1938 onder Paul-Emile Janson wordt van bij haar oprichting zeer voorzichtig benaderd. Henri Story waarschuwt voor de te verwachten problemen die een driepartijensamenstelling bij het regeringswerk met zich meebrengt. De toon van 'Op Nieuwe Wegen' wordt dan ook steeds scherper naarmate Janson er niet in slaagt om een liberale stempel te drukken op het beleid. Hierbij onderscheidt Story zich echter niet van de nationale partijleiding. Ook voorzitter Coulonvaux zal dit in een toespraak bevestigen¹⁵. Het Plan De Man vindt immers meer en meer zijn weg doorheen het regeringswerk, wat de liberalen in steeds grotere mate aanzet tot oppositie tegen een regering die de voorlopig laatste zal worden onder leiding van een liberale eerste minister.

Over zijn rol en activiteiten binnen de liberale associatie van Gent in de periode 1938 tot 1943 is zo goed als geen bronnenmateriaal beschikbaar. Onze bron, het maandblad 'Op Nieuwe Wegen' is niet terug te vinden voor deze periode, voor zover het nog bestond. In oktober 1938 vinden gemeenteraadsverkiezingen plaats waarbij Henri Story op de derde plaats op de lijst staat na burgemeester Alfred Vander Stegen en schepen Victor Carpentier, doch meer informatie dan een beperkte verkiezingsbrochure is er niet. De eerste daarop volgende vermelding van zijn rol in de partij vinden we pas terug in de huldeblijken na de Tweede Wereldoorlog.

Ongetwijfeld zetten de bestaande tendensen zich gewoon door. Er werd een liberaal alternatief geformuleerd voor het bestrijden van de crisis en de vrees voor een Europese

¹³ ibidem.

¹⁴ De Politieke Toestand, in : Op Nieuwe Wegen, jg.1 nr.5, p. 2.

¹⁵ Cfr. meerdere artikels uit 'Op Nieuwe Wegen' van december 1937 tot maart 1938. Meest opvallend hierbij is de toespraak van Story voor de associatie, afgedrukt in jg.2 nr.3, maart 1938, p. 4.

oorlog nam duidelijk toe. Eénmaal België bezet, is er uiteraard niet veel sprake meer geweest van een georganiseerde en officiële partijwerking.

De eerste naoorlogse vergadering (december 1944) van de Gentse liberale associatie wordt voorgezeten door een voorzitter ad interim, Adolphe Storme. Henri Story wordt nog steeds vermeld als voorzitter. Hieruit mogen we, bij gebrek aan bronnen over de associatie tijdens de oorlog, afleiden dat Story effectief voorzitter was van 1936 tot zijn arrestatie in 1943¹⁶.

3. Schepen van de stad Gent

Na zijn deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1938, wordt Henri Story in januari 1939 verkozen tot schepen. Hij wordt verantwoordelijk voor de grote stadsregieën, met andere woorden de distributie van water, gas en elektriciteit. Bijkomend valt het beroepsonderwijs voor jongens onder zijn bevoegdheid. Hij zetelt in het gebruikelijk aantal commissies dat een gemeenteraad rijk is¹⁷ en opvallend bij het doornemen van de verslagen van de gemeenteraad is zijn stilzwijgen ondanks zijn zeer trouwe aanwezigheid op de zittingen. Klaarblijkelijk vindt hij het tijdstip niet aangewezen om aan harde partijpolitiek te gaan doen gezien de internationale situatie. Hij gedraagt zich binnen dit forum veeleer als de technocraat of de manager die hij uiteindelijk ook is. Hij beheert zijn departement actief en hij concentreert zich op wat heel breed de Passieve Verdediging wordt genoemd.

De coördinatie van de Passieve Verdediging valt in zijn geheel onder Story's bevoegdheid en omvat een reeks projecten en initiatieven. Vooreerst gaat het uiteraard om wat we nu de civiele bescherming in geval van oorlog zouden noemen. Daarnaast is er de bescherming van de bevolking met bunkers en dergelijke. Aansluitend zien we ook een reeks maatregelen die te maken hebben met ravitaillering, steun aan de gemobiliseerden en hun familie, enzoverder.

Op dit moment komen we bij het chronologisch eerste interessante gedeelte van het archief van Henri Story. Begin 1940 groeit bij zijn vriend Willy Drory¹⁸ immers het plan om in het licht van de internationale gebeurtenissen een gemengd comité op te richten dat de mobilisatie-inspanningen kan ondersteunen. In dit comité vinden we zowel politici van alle strekkingen terug als industriëlen en gezagsdragers. Eén van de eersten die hij daarbij betreft is Henri Story als schepen voor Passieve Verdediging. Op 5 maart 1940 vindt de stichtingsvergadering plaats¹⁹.

De voorlopige leden van dit comité zijn, naast Story en Drory, Désiré Cnudde (eerste schepen van Gent en socialist), Adrien Casier (ex-schepen van Gent en katholiek), J. de

¹⁶ L'Assemblée générale de l'Association libérale de Gand, in : La Flandre Libérale, 18 december 1944, p. 1-2.

¹⁷ Financiën en Nijverheidsdiensten; Schone Kunsten, Letterkunde, Schouwburgen; Gas, water en electriciteit; Havenbeleid en de Commissie voor Onderzoek van Kiesbetwistingen. Hij wordt afgevaardigde van de stad in de Tusschengemeentelijke Maatschappij der Vlaanderen voor Waterbedeling en in de NV Gentsche Radiodistributie (Bron : Stad Gent, Gemeentebblad 1939, Gent, 1940).

¹⁸ Willy Drory was een medewerker van Story binnen de Gentse liberale associatie. Zijn familie controleerde een belangrijk deel van de beheerraad van de Anglo Belgian Company.

¹⁹ Cfr. doc 1.1.4.

Lanier (rechter en voorzitter van de Confédération des Anciens Combattants), F. Van Hoorebeke (hoofddecken van Gent), L. Van de Caserie (voorzitter van de Fédération des Commerçants en schatbewaarder van de liberale associatie), Jean Bovy (voorzitter van de Kamer van Koophandel en van de Association Patronale des Industries Chimiques), Leopold Herry (beheerder van onder meer Electrabel en de Papeteries de Belgique), Henri Hoeck (directeur van de afdeling Passieve Verdediging), Gustave Magnel (professor aan de RUG en befaamd specialist voor betonconstructies) en Ferdinand Nève (notaris). Henri Story wordt verkozen tot zowel voorzitter van deze groep als van het uitvoerend comité. Willy Drory wordt secretaris en Jean Scarcériaux, een commissaris bij de Manufacture Textile Gantoise, wordt schatbewaarder. Later sluit ook schepen Marinus De Rijcke, een socialist, zich bij de groep aan als ondervoorzitter. Half maart volgt de socialist Alfred Desmedt, lid van de gemeenteraad en voorzitter van de Association Provinciale de la Presse.

Deze groep stelt drie objectieven voorop : in eerste instantie wil men bijdragen tot de Passieve Defensie door de bevolking te mobiliseren bij het leeghalen van zolders en pakhuizen. In tweede instantie wil men, in combinatie met het eerste punt, aan de recuperatie van 'strategische' materialen doen en deze terug verkopen aan de industrie. In derde instantie zou met de opbrengst van deze verkoop steun verleend worden aan diegenen die te lijden hadden onder wat ze zelf noemen de gevolgen van de internationale situatie.

Als voorlopig enig actiepunt stelt men in maart een sensibiliseringsprogramma in de richting van de bevolking voor. Daarvoor rekent het comité op de medewerking van de pers, Radio Vlaanderen en het Territoriale Leger. Het grootste probleem van dit comité duikt reeds tijdens zijn eerste vergadering op. De effectieve start van het project laat men afhangen van een goedkeuring door het ministerie van defensie. Een aanwijzing dat het comité ooit effectief zijn plannen heeft kunnen uitvoeren is er echter niet, wat wel eens zou kunnen te wijten zijn aan de ambtelijke molens en hun befaamde snelheid, in dit geval bij het ministerie van defensie. De oorlog was uiteindelijk dichterbij dan men toen vermoedde. Voor de financiering van het geheel werd gerekend op een borgstelling door de stad Gent. De politieke onafhankelijkheid van het comité was duidelijk één van de centrale bekommernissen van de leden. In zo goed als elk document uit deze reeks wordt ernaar verwezen. Zo beschikte het comité in april blijkbaar reeds over leden uit alle mogelijke groepen : de drie grote partijen, de vakbonden, de industrie, de wetenschap, de oudstrijdersgroepering en de magistratuur.

Men ziet de rol van het leger bij dit project als tweeledig : men rekent op zijn bestaande propagandamachine en op zijn transportfaciliteiten. In ruil hiervoor zou het leger 40% krijgen van wat de verkoop aan de industrie opbracht. De contactpersoon met het leger, generaal Briquet, is aanwezig op minstens één vergadering van het comité²⁰.

Voor de sensibilisering van de bevolking rekent men op het vrijwilligerswerk. Het comité wou de burgerzin stimuleren en een beroep doen op "la mobilisation volontaire civile"²¹. Over gedwongen arbeid onder de vorm van toewijzing van werklozen toont Drory zich niet heel enthousiast : "...des chomeurs qui souvent ont oublié la signification du mot 'travail'..."²².

²⁰ Cfr. doc 1.1.18.

²¹ Cfr. doc 1.1.7.

²² Cfr. ibidem.

Het uiteindelijke streefdoel was een volksmobilisatie die enerzijds een nuttige bijdrage kon leveren op het vlak van de oorlogsvoorbereiding en anderzijds naar een nationale eenheid en naar patriottisme kon leiden. In een latere fase hoopt het comité dan ook dat zijn voorbeeld over een grotere regio zal gevolgd worden.

De vergaderingen vinden plaats in de lokalen van de Kamer van Koophandel en Nijverheid aan de Kalandenberg te Gent. Meerdere leden van het comité waren ook lid van deze Kamer en Henri Story zelf was er sinds 1923 schatbewaarder. Hij blijft trouwens tot in mei 1944²³ vermeld staan met deze functie, ondanks de door de bezetter opgelegde zuivering van haar raad van beheer in 1940 en uiteraard zijn arrestatie in december 1943. Zoals reeds gezegd werd van de concrete uitvoering van de plannen van het comité weinig of niets teruggevonden. Indien een perscampagne met het oog op sensibilisering centraal stond, lijkt het meer dan waarschijnlijk dat La Flandre Libérale hierin zou betrokken worden. In deze krant is tussen maart en 16 mei 1940 echter niets terug te vinden. De kans lijkt dan ook groot te zijn dat de oorlog uitbrak voor het geheel operationeel was.

In mei 1940 breekt de oorlog uit en Henri Story beslist om burgemeester Vander Stegen niet direct te volgen naar Frankrijk. Hij blijft voorlopig in Gent aangezien zijn functie van coördinator voor de Passieve Verdediging op dat moment echt centraal staat in het bestuur van de stad. Op 16 mei 1940 krijgt hij echter in zijn functie van schepen een omzendbrief van minister Jaspar die de mobilisatieleeftijd optrekt tot 45 jaar. Henri Story is er 42, was kandidaat-officier tijdens de Eerste Wereldoorlog, en beslist toch naar Frankrijk te vertrekken waar zijn regiment gevormd wordt. Volgens bepaalde auteurs had Story voorheen geprobeerd om toestemming te krijgen om in Gent gedetacheerd te worden binnen zijn functie als hoofd van die Passieve Verdediging doch dit lukte niet, wat waarschijnlijk te wijten was aan de slechte verbindingen op dat moment²⁴.

Op 18 mei vertrekt hij naar Frankrijk, waar hij niet meer ingeschakeld kan worden in de krijgsverrichtingen voor de capitulatie van België. Vervolgens keert hij in juli terug naar Gent. In Gent wordt hij ondervraagd door een speciale commissie van de bestendige deputatie van Oost-Vlaanderen in verband met zijn afwezigheid in het leger van 10 tot 16 mei. De Commissie beslist dat zijn taak als schepen inderdaad primeerde op die van militair. Hij wordt dan ook zonder sancties van vervolging vrijgesteld en in zijn ambt als schepen hersteld²⁵.

Zijn ontslag als schepen is niet zo duidelijk te plaatsen. Volgens een eerste versie wordt hij geweerd door burgemeester Hendrik Elias²⁶, burgemeester van Gent van 4 februari 1941 tot 8 maart 1943. In een tweede versie ging zijn ontslag reeds in op 20 augustus 1940, met andere woorden onder Jules Storme, burgemeester van 18 mei 1940 tot 3 februari 1941²⁷. We kunnen in elk geval stellen dat hij reeds in mei 1940 de facto ver-

²³ Kamer van Koophandel en Nijverheid van het Gewest Gent, Bestuurlijk verslag, voorgelegd aan de Algemene Vergadering van mei 1944, p. 1.

²⁴ Cfr. onder meer Taghon, Peter, Gent mei 1940, Gent, Historica, 1986.

²⁵ s.n., Le Parti libéral est en deuil : notre ami Henri Story est mort, in : La Flandre Libérale, 28 mei 1945, p. 1.

²⁶ ibidem.

²⁷ Demuyne, Hilde, Processen van machtsbehoud op het micro-politieke vlak : gemeenteraadsverkiezingen en gemeentebestuur te Gent 1945-1976, Gent, onuitgegeven licentiaatsthesis, 1985.

wijderd werd als schepen. De verantwoordelijkheid voor de regieën werd overgenomen door Edward Anseele jr. die schepen van openbare werken was. Uit protest tegen het officiële ontslag²⁸ van Story zal ook Anseele op 17 november 1941 zijn schepenambt opgeven²⁹. Volgens het Gemeenteblad is Henri Story nog aanwezig op de zitting van 22 april 1940, op 14 juni is hij afwezig en vanaf 18 juli 1940 is hij noch aanwezig, noch opgenomen in de lijst 'verontschuldigd'³⁰.

Zijn vervanger binnen het naoorlogse schepencollege wordt pas na de officiële bekendmaking van zijn overlijden aangeduid. Op 29 oktober 1944 neemt Karel Van Wettere zijn taak als zevende schepen voorlopig over, in december 1945 wordt hij definitief opgevolgd door René De Rycke.

4. Bezet België

Ondanks het abrupte einde van zijn politieke loopbaan te Gent, blijft Story uiteraard een druk bezet man op alle terreinen. Zo stelt zich ook in zijn omgeving het probleem van de deportaties, represailles en opsluitingen. Een vroegere commissaris van de Gentse politie schrijft naar hem met de vraag of hij zijn invloed kan aanwenden om rehabilitatie te bekomen³¹. Binnen zijn politieke vriendenkring is er de briefwisseling met Pierre Gillon betreffende het lot van zijn collega partijvoorzitter uit Kortrijk Victor Tahon³². Deze behoorde met Story tot de nieuwe generatie van de partij in de jaren '30 maar werd tijdens de oorlog zwaar aangepakt door de bezetter. Hij werd opgesloten in een Duitse gevangenis doch overleefde de oorlog. Een ander geval betreft Pierre de Bersaques die in 1938 samen met Story op de lijst voor de gemeenteraadsverkiezingen stond. Hij werd in 1943 opgepakt in Bordeaux en een 'anonieme' EDGL³³ verzoekt Story om via zijn kennissenkring te bemiddelen met het oog op zijn eventuele vrijlating of een mildere behandeling. Deze vraag kan eigenaardig of gericht aan de verkeerde persoon lijken. Er is immers geen directe aanwijzing dat hij dergelijke relaties had in Frankrijk. Het is echter veel waarschijnlijker dat EDGL Henri Story vrij goed kende. Zoals verderop wordt omschreven, is Story immers nauw betrokken bij de inlichtingendienst Zero. Een bijzonder kenmerk van deze groep was het feit dat zij een zusterorganisatie had in Frankrijk, Zero-France, waarmee heel nauw werd samengewerkt. De bemiddeling is duidelijk niet gelukt, Pierre de Bersaques stierf op 24 december 1944 in Buchenwald na een periode van gevangenschap in het fort van Ha te Bordeaux³⁴. Bij deze gebeurtenissen kan ook een document uit het archief gesitueerd worden. Het betreft het reglement³⁵ voor contact met gevangenen te Compiègne. De Bersaques zat daar immers ook een tijd gevangen voor hij naar Buchenwald werd getransporteerd.

²⁸ Op 15 november 1941 ondertekend door secretaris-generaal Romsee.

²⁹ Brief Edward Anseele jr., SAG III/139(3), gereproduceerd in Vannieuwenhuyse, Johan, Gent in de oorlogsjaren 1940-1945, Stad Gent, 1985.

³⁰ Stad Gent, Gemeenteblad 1940, Gent, 1940.

³¹ doc 2.5.8 en 2.5.9.

³² doc 2.5.4 tot 2.5.6.

³³ doc 2.5.7.

³⁴ Joset, Camille, e.a., Livre d'Or de la Résistance Belge, Brussel, Les Editions Leclercq, s.d.

³⁵ doc 2.5.2.

Zijn briefwisseling met de kabinetschef van de koning Louis Fredericq in Laken wijst tenslotte op een bezorgdheid om het lot van Raoul en Phillipe de Hemptinne³⁶. Hierbij kunnen we direct denken aan zakelijke relaties binnen de UCO waar de familie de Hemptinne traditioneel sterk vertegenwoordigd was en waarvan Story beheerder was. We zouden echter ook kunnen denken aan de verzetsbeweging waarin de de Hemptinnes zeer actief waren³⁷, wat een ander licht zou werpen op Story's interventie te Laken.

Ook op zuiver professioneel vlak blijft Henri Story een druk bezet man. Hij wordt verantwoordelijke voor het filiaal van de Bank van Brussel op de Kouter in Gent, behoudt zijn bureau en werkzaamheden bij Brufina in Brussel en blijft beheerder van de reeds vermelde firma's, aangevuld met een functie bij UCB.

Hij wordt eveneens voorzitter van de coöperatieve vereniging Intifil. De textielsector bleef ook onder de bezetting een voor Vlaanderen belangrijke en omvangrijke economische sector. De Militärverwaltung, in samenspraak met de Duitse industrie, had reeds een aantal nieuwe regels en structuren voorgesteld of opgelegd. Deze betroffen onder meer de contingentering per soort textielverwerking en de dwingende nadruk op de overschakeling naar de productie van kunstvezels. Voor de uitvoering van dit plan werd een 'Warencentrale der Textielnijverheid' opgericht³⁸. Algemeen kunnen we stellen dat de textielproductie in België tussen 1940 en 1944 gerationaliseerd werd, een grotere productiecapaciteit bereikte, maar heel sterk afhankelijk werd van de Duitse bestellingen. In het licht van de naoorlogse periode realiseerden een aantal industriële zich zeer goed dat een reorganisatie nodig zou zijn. Centraal daarbij staat de vorming van grotere eenheden binnen de sector of een concentratie met de reeds bestaande grote bedrijven als kernen.

Intifil, waarvan Henri Story de voorzitter van de raad van bestuur is, groepeerde vier textielbedrijven. Naast hem vinden we in die raad onder meer Fritz Parmentier (afgevaardigd beheerder van UCO), André Dauge (beheerder van de Filature Renson), Ernest De Waele (voorzitter van de FIBSA en afgevaardigd beheerder van La Louisiane) en Jacques Voortman (directeur van La Louisiane). In de verslagen van deze coöperatieve zien we de kernpunten van hun visie op enerzijds de toekomst van de textielsector en anderzijds op wat de activiteiten gedurende de rest van de oorlog moeten of kunnen zijn³⁹. Het is opnieuw Henri Story die zich als bemiddelaar opstelt en aangeduid wordt om verdere besprekingen te voeren met de Nationale Textielcentrale en de andere grote bedrijven.

In het archief van Henri Story werden ook meerdere documenten teruggevonden met betrekking tot de onderhandelingen rond ravitaillering, opeisingen, quota, enzoverder⁴⁰. Uit deze papieren kan onmogelijk de persoonlijke betrokkenheid van Story afgeleid

³⁶ doc 2.5.3.

³⁷ De Ligue des V werd opgericht in 1940 door Paul Bove en de familie de Hemptinne. Deze verzetsbeweging richtte zich op de Franstalige burgerij in Gent en stond onder de leiding van Phillipe de Hemptinne tot zijn arrestatie in 1941. Zijn broer Hubert volgt hem op tot aan zijn arrestatie in 1943.

³⁸ doc 2.3.2.

³⁹ doc 2.3.3 en doc 2.3.4.

⁴⁰ doc 2.2.1 tot 2.2.9.

worden. Dezelfde opmerking kunnen we maken voor de documenten rond deerschikking van de gemeentebesturen⁴¹ of de creatie van groot Brussel⁴².

Het probleem van de verplichte tewerkstelling van arbeiders in Duitsland⁴³ lag echter anders en een meer persoonlijke inbreng was daarbij waarschijnlijk wel aanwezig. De deportatie van zijn arbeiders was een reële stok achter de deur indien hij de voorschriften van de bezetter niet volgde. In 1942 bijvoorbeeld was hij, net zoals verschillende andere industriëlen, reeds veroordeeld geweest door de krijgsraad tot het betalen van 2,5 miljoen frank boete. De reden hiervoor was zijn weigering om de personeelslijsten van zijn bedrijven door te geven aan de Duitsers, die de lijsten nodig hadden voor hun opeisingen.⁴⁴

Bijkomend hebben we zijn werk in het verzet bij Zero en vooral bij Socrates waar hij één van de verantwoordelijken wordt voor de opvang en het organiseren van de eventuele vlucht van werkweigeraars en onderduikers.

5. Het verzet

Volgens Edward Anseele⁴⁵ begint Henri Story zijn verzetswerk reeds in 1940, onder meer in nauwe samenwerking met het socialistische gemeenteraadslid Alfred De Smedt. Later voegen zich stadssecretaris Norro en hoofdbestuurder Van Loo bij hen. Story maakt deel uit van de organisatie Zero⁴⁶, opgericht direct na de bezetting door een aantal kaderleden van de Bank van Brussel en Brufina. Henri Story is zoals reeds vermeld op dat moment beheerder van Brufina en verantwoordelijke voor het filiaal van de Bank van Brussel in Gent, waar Story de plaatselijke afdeling van Zero opricht. Zero was op de allereerste plaats een inlichtingendienst die de geallieerden, inclusief de Belgische regering in Londen uiteraard, op de hoogte moest houden van de situatie in België. Dit betrof niet enkel informatie over troepenbewegingen en dergelijke, doch ook de economische en sociale gevolgen van de bezetting kwamen aan bod. Op de tweede plaats beschikte Zero over een aantal vluchtroutes voor de eigen leden en voor neergeschoten vliegtuigbemanningen. De spilfiguur is Fernand Kerkhofs van Brufina, die met de steun van baron Paul de Launoit in de kantoren te Brussel zijn inlichtingendienst kan organiseren. Kerkhofs werkte reeds verscheidene jaren voor de Britse Intelligence Service aan wie hij economische informatie doorgaf. Na een Duitse inval bij de Bank van Brussel op 21 oktober 1941 vluchtte ook hij naar Londen⁴⁷. Paul de Launoit zelf is ook op diverse manieren betrokken bij het verzet⁴⁸ via Zero. Als na 1945 het onderzoek rond de vermeende collaboratie van de Launoit wordt uitgevoerd, wordt onder meer voor de rechtbank verklaard "Jusqu'au moment de l'arrestation de Mr. Henri Story, le Baron de Launoit eut avec lui une réunion régulière hebdomadaire pour se concerter sur toutes les

⁴¹ doc 2.4.1 tot 2.4.4.

⁴² doc 2.6.1 en 2.6.2.

⁴³ doc 2.1.1 tot 2.1.3.

⁴⁴ In : Union Royale, 14:1, oktober 1950, p.2

⁴⁵ Stad Gent, Gemeentebblad 1945, Gent, 1946, p. 130-148.

⁴⁶ Strubbe, Fernand, Geheime oorlog 40/45, Tielt, Lannoo, 1992.

⁴⁷ ibidem p. 120-121.

⁴⁸ Personendossier Paul de Launoit, fonds PD10, Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog.

questions politiques et clandestines auxquelles il consacrait le meilleur de son activité."⁴⁹ Het is niet onwaarschijnlijk te noemen dat Story in zijn gesprekken met de Launoit eveneens zijdelings te maken kreeg met de werkzaamheden van het Comité Galopin waarin de Launoit zat voor Brufina en Max-Léo Gérard voor de Bank van Brussel.

Story gaat instaan voor een aantal verslagen met betrekking tot de situatie onder de bezetting voor de regering in Londen, de opvang van parachutisten en het oprichten van steunfondsen voor verzetslieden⁵⁰. In zijn rol als verbindingsman met Londen wordt hij vanaf 1941 bijgestaan⁵¹ door Albert Maertens. In het archief vinden we briefwisseling met een zekere Maertens terug⁵². Met het Onafhankelijkheidsfront werkt hij voor zover we kunnen zien niet direct samen, met uitzondering van zijn hulp bij de uitgave Het Belfort. Hij staat uiteraard wel in contact met het Onafhankelijkheidsfront en dit opnieuw via Albert Maertens⁵³.

Als reserveofficier is hij eveneens lid van l'Armée de Belgique, wat later het Armée Secrète zal worden. Over zijn rol binnen deze organisatie is helaas zo goed als niets geweten, behalve het feit dat hij het tot kapitein bracht⁵⁴.

Vooraf zijn banden met industrie en bankwezen worden blijkbaar zeer intensief gebruikt. De meest vergaande commentaar rond zijn activiteiten vinden we in het Livre d'Or dat na de oorlog werd uitgegeven onder auspiciën van het Ministerie van Landsverdediging. Hierin staat te lezen dat "Les résistants -surtout ceux des Flandres dont il fut le chef-honorent grandement sa mémoire."⁵⁵ Meer specifiek is hij een provinciaal verantwoordelijke van de verzetsbeweging Socrates⁵⁶ die voorzag in alle mogelijke vormen van steun (vooral financiële steun) aan onderduikers, werkweigeraars en ontsnappingsroutes. Zo is er onder meer de vermelding van een vluchtroute naar en door Frankrijk die door Henri Story gecontroleerd werd. Hierbij werkte hij samen met zijn schoonbroer Marcel Boddaert die belangen had in een fabriek nabij Moeskroen⁵⁷. Eén van de gebruikers van deze vluchtlijn was zijn toekomstige schoonzoon Charles Wagemans die in februari 1941 naar Groot-Brittannië vertrok om er de Belgische strijdkrachten te vervoegen⁵⁸.

⁴⁹ Personendossier Paul de Launoit, fonds PD10, doc. 22, p. 7, Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van Tweede Wereldoorlog.

⁵⁰ Cfr. onder meer : de toespraak van Henri Liebaert 'Une émouvante et intéressante assemblée à l'Association libérale de Gand', in : La Flandre Libérale, 2 juni 1945, p. 1-2.

⁵¹ Poma, Karel, De Oorlog, in : Liber Amicorum Albert Maertens, Stichting Arthur Vanderpoorten, Antwerpen, 1973, p. 40.

⁵² Cfr. doc 3.4.5 en doc 3.4.6 doch deze zijn geen sluitend bewijs dat het om de Albert Maertens gaat.

⁵³ Goossens, Hector, De klandestiene pers in Oost-Vlaanderen tijdens de tweede wereldoorlog, Gent, onuitgegeven licentiaatsverhandeling RUG, academiejaar 1977-1978.

⁵⁴ Enquête van het Centrum voor Maçonnieke Documentatie.

⁵⁵ Joset, Camille, e.a., Livre d'Or de la Résistance Belge, Brussel, Les Editions Leclercq, s.d., p. 93.

⁵⁶ Denoël, Thierry, Le nouveau dictionnaire des Belges, Brussel, Le Cri, 1992.

⁵⁷ Recherches menées par D.Vercauteren. Listes, biographies, correspondance, archieffonds 1S8, interview met William Ugeux d.d. 7.1970 en 17.4.1971 en met Louise De Landsheere d.d. 28.10.1970, Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog.

⁵⁸ Brief van Charles Wagemans aan het Liberaal Archief, 4 november 1994

Socrates werd pas in 1943 opgericht en Henri Story was verantwoordelijke voor Oost- en West-Vlaanderen van 15 september 1943 tot aan zijn arrestatie op 22 oktober van dat zelfde jaar. Hij wordt voor Oost-Vlaanderen opgevolgd door Pierre Struye, de broer van Paul Struye⁵⁹ die één van de initiatiefnemers was bij de publicatie van de illegale *La Libre Belgique*. Op nationaal vlak stond Raymond Scheyven aan het hoofd van de organisatie, die ook het gewapend verzet financierde. De contacten tussen Henri Story via Albert Maertens met het Onafhankelijkheidsfront situeren zich waarschijnlijk dan ook binnen het werk van Socrates.

Het juiste verhaal achter zijn verzetsactiviteiten zal waarschijnlijk steeds een weinig mysterieus blijven, zoals in de meeste gevallen waarin de betrokkene zelf nooit zijn verhaal heeft kunnen doen. Typerend voor de vaagheid rond zijn persoon is zijn taakomschrijving zoals William Ugeux ze formuleerde na de oorlog : "Il y a un homme important que j'ai oublié, excusez-moi, qui s'occupe de secteurs industriels. C'est un industriel gantois et qui s'appelle Story."⁶⁰ Uit hetzelfde archieffonds blijkt trouwens dat Henri Story regelmatig Albert Story wordt genoemd, wat nogmaals bevestigt dat hij zich echt op de achtergrond bewoog. De mate waarin een figuur zoals William Ugeux verondersteld werd op de hoogte te zijn van dergelijke feiten en namen lijkt evident. Ugeux was immers één van de kopstukken uit het verzet. Hij volgt Fernand Kerkhofs op als hoofd van Zero in oktober 1941 en hij bestuurt de groep vanuit de Bank van Brussel tot hij zelf naar Londen gaat in 1942. Hij komt vervolgens terug en geeft de impuls tot de oprichting van Socrates.

Een andere eenmalige doch niet weg te cijferen opmerking is eveneens afkomstig van William Ugeux. Hij omschrijft Story als "un gros industriel, un 'boss' de la Maçonnerie qui par là a des moyens"⁶¹.

Een dergelijke opmerking is uiteraard niet direct vreemd te noemen. Gezien de positie van zijn vader binnen de loge Le Septentrion te Gent en gezien het zeer breed verspreid lidmaatschap van de loges in de toenmalige hoge Franstalige liberale burgerij in Gent, zou het bijna onwaarschijnlijk zijn geweest dat Story geen lid was van de loge. Hij was net zoals zijn vader lid van de Septentrion waar hij het tot Achtbare Meester bracht. Te Esterwegen sluit hij zich aan bij de loge Liberté Chérie⁶², die in het concentratiekamp was opgericht.

Henri Story is, hoe was het ook anders te verwachten, betrokken bij de illegale pers. Zijn naam wordt vermeld in de context van de clandestiene blaadjes 'Vrij', 'La Libre Belgique' en 'Het Belfort'⁶³.

⁵⁹ Verhoeyen, Etienne, België bezet 1940-1944, Brussel, BRTN, 1993, p. 377-378.

⁶⁰ Recherches menées par D.Vercauteren. Listes, biographies, correspondance, archieffonds 1S8, interview met William Ugeux d.d. 7.1971, p.23, Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog.

⁶¹ Recherches menées par D.Vercauteren. Listes, biographies, correspondance, archieffonds 1S8, interview met William Ugeux d.d. 17.4.1971, Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog.

⁶² Informatie van het Centrum voor Maçonnieke Documentatie.

⁶³ Vannieuwenhuyse, Johan, Gent in de oorlogsjaren 1940-1945, Stad Gent, 1985, item 312.

Binnen het blad 'Vrij' wordt Henri Story samen met Albert Maertens, Jan Baert en George Homers tot de belangrijkste redacteurs gerekend⁶⁴. 'Vrij' wordt gedrukt op de persen van de Bank van Brussel (net zoals La Libre Belgique) en naast de redactionele en financiële kant, staat hij ook in voor de verzending naar Londen.

Bij Het Belfort is Story minder rechtstreeks betrokken. Deze krant behoort aan het Onafhankelijkheidsfront en hij beheert de fondsen van de krant via de Bank van Brussel en Brufina.

Een derde indicatie is zijn briefwisseling met Maurice De Laet⁶⁵. De inhoud is zo goed als nietszeggend, doch we moeten in elk geval rekening houden met het feit dat De Laet stichter en uitgever was van het illegale blad La Belgique Nouvelle⁶⁶.

De vorm en inhoud van zijn inspanningen blijven ook op dit vlak echter vaag. In zijn archief vinden we bijvoorbeeld een transcript van een toespraak van Pierlot vanuit Londen d.d. 21 juli 1943⁶⁷, doch op zich vertelt ons dat zeer weinig. Het in zijn bezit hebben van een stukje sluikpers⁶⁸ is evenmin een unicum te noemen binnen die periode. Eén van de weinige rechtstreekse vermeldingen over zijn werk bij de sluikpers betreft de opvang van Louis Stroobants of Steeno die vanuit Londen werd overgevlogen met als doel de organisatie van de financiering van de illegale pers⁶⁹. Dit gebeurde in het begin van 1943 doch het is duidelijk dat Story reeds voorheen betrokken was bij soortgelijke projecten.

In 1943 zou Anseele⁷⁰ hem aangeraden hebben om in de illegaliteit te gaan, doch Henri Story weigerde onder te duiken. Als enige voorzorg sliep hij de laatste weken voor zijn arrestatie niet langer onder het eigen dak doch dit heeft duidelijk niet gebaat.

Zijn rol in het verzet is en blijft op een zeer uiteenlopende manier omschreven. In de directe naoorlogse periode vinden we zeer talrijke en met superlatieven beladen omschrijvingen terug. In de recentere literatuur over deze onderwerpen, verdwijnt zijn naam echter grotendeels uit het gezichtsveld. We kunnen veronderstellen dat er een onvolledigheid of onderschatting van zijn rol in de moderne literatuur bestaat, of er kan een overschatting gebeurd zijn in de directe naoorlogse periode.

Een andere benadering kunnen we koppelen aan zijn archief. Heel veel materiaal liet hij zelf niet na en door zijn overlijden in 1944 kon hij onmogelijk zijn versie van de feiten geven na de bevrijding. Zuiver bij gebrek aan feiten die een schriftelijke neerslag hebben gekregen, vervaagt zijn figuur uiteraard nog meer in de tijd.

Nog een andere mogelijke uitleg blijft de regelmatig voorkomende indruk dat hij zich inderdaad vooral op de achtergrond bewoog en zich niet liet voorstaan op zijn rol in het verzet. Hij gedroeg zich in zekere zin zoals een bankier zich behoort te gedragen : discreet.

⁶⁴ Goossens, Hector, De klandestiene pers in Oost-Vlaanderen tijdens de tweede wereldoorlog, Gent, onuitgegeven licentiaatsverhandeling RUG, academiejaar 1977-1978, p. 45-50.

⁶⁵ doc 2.5.10 tot 2.5.14.

⁶⁶ Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, 1940 : een maatschappij in crisis en oorlog, Acta van het colloquium gehouden te Brussel van 22 tot 26 oktober 1990, Brussel, 1993.

⁶⁷ doc 3.4.8.

⁶⁸ doc 3.4.7.

⁶⁹ Verhoeyen, Etienne, België bezet 1940-1944, Brussel, BRTN, 1993, p. 377-378.

⁷⁰ Stad Gent, Gemeentebld, 1945, p. 130-148.

6. De liberale pers

La Flandre Libérale is voor Story duidelijk geen krant zoals alle andere. Hij volgt er zijn vader op als lid van de raad van beheer in de jaren '20. In 1928 wordt hij lid van het redactiecomité, wat hij in 1936 opgeeft als hij voorzitter wordt van de liberale associatie. Vanaf 16 mei 1940 legt La Flandre de persen stil en het eerstvolgende nummer verschijnt pas op 6 september 1944, op de dag van de bevrijding dus. De voorbereidingen waren uiteraard veel vroeger begonnen. Een groep liberalen in en rond de raad van beheer van La Flandre beëindigen in de zomer van 1943 reeds de hiervoor noodzakelijke stappen⁷¹.

De beslissing om tijdens de bezetting geen krant uit te geven zorgt voor een aantal problemen die in de loop van 1940 en 1941 een dringende oplossing vereisen. We zien een eerder drukke briefwisseling tussen enerzijds Henri Story en anderzijds de centrale figuur in de Presse Libérale Gantoise op dat moment, Henri Liebaert. Deze laatste was sinds lange tijd een goede kennis en vriend van Story. Hij werd reeds in 1920, op 25-jarige leeftijd, directeur en mede-eigenaar van de textielfabriek Etablissements Marcel Liebaert te Deinze, zetelde in de redactieraad en later in de beheerraad van La Flandre Libérale. Na de oorlog werd hij voorzitter van de raad van beheer van de Presse Libérale Gantoise en beheerder bij de Banque de Bruxelles. In 1939 werd hij met de steun van Story te Gent verkozen tot volksvertegenwoordiger. In 1945 zal hij Story opvolgen als voorzitter van de Gentse liberale associatie en van 1953 tot 1954 is hij nationaal voorzitter van de Liberale Partij. Daarnaast wordt hij meerdere malen minister van financiën en van economische zaken. Samen met Jacques Callier zorgen Story en Liebaert voor een gedeeltelijke liquidatie van La Flandre; zij nemen een hypotheek op het gebouw en staan in voor een vlotte financiële afhandeling van het geheel via de Banque de Bruxelles waar L. Coppejans de verantwoordelijke voor het dossier blijkt te zijn. Diezelfde Coppejans was trouwens sinds 1931 commissaris van La Flandre.

Ook aan de situatie van het personeel wordt aandacht besteed. De raad van beheer poogt hierbij duidelijk een sterke mate van menselijkheid tentoon te spreiden door haar werknemers tot de nieuwe start van de krant een zo ruim mogelijke wachtpremie uit te keren. In bepaalde gevallen wendt men zich blijkbaar rechtstreeks tot Henri Story die vervolgens hierover tussenkomt in de raad van beheer⁷².

Nadat de beslissing tot heropstarten is genomen, stelt zich uiteraard het probleem van de personeelsbezetting na de oorlog. Directeur en hoofdredacteur van La Flandre in 1940 is Paul Henen. Deze maakt zelf al in de loop van de oorlog duidelijk dat hij zich niet langer honderd procent wenst te binden aan La Flandre en aan Gent. Hij verkiest een meer nationale rol en gaat naar Brussel wonen en werken. Daar tegenover staat een ongedateerde brief aan Henen⁷³, afkomstig van een vertegenwoordiger van de raad van beheer van de Presse Libérale Gantoise. Hierin wordt op zeer voorzichtige toon aangekondigd dat de raad beslist heeft dat Henen na de oorlog meer naar de achtergrond zal moeten verdwijnen en dat Armand Behets in zijn plaats⁷⁴ tot hoofdredacteur benoemd wordt. De motivatie hiervoor vinden we in de volgende paragraaf, die trouwens sterk

⁷¹ Cfr. onder meer Liebaert, Henri, Comment La Flandre Libérale parut le 6 septembre 1944 !, in : La Flandre Libérale, 6 september 1945, p. 1.

⁷² Cfr. in eerste instantie doc 3.1.9, aanvullend doc 3.1.2 en doc 3.1.3.

⁷³ doc 3.1.13.

⁷⁴ doc 3.1.14.

doet terugdenken aan een verslag in 'Op Nieuwe Wegen'⁷⁵ uit 1937 : "Il y a lieu de tenir compte du fait que les luttes linguistiques passées, que vous avez menées avec autant de talent que de vigueur et de passion, ont laissé, dans une partie de l'opinion flamande, à tort d'ailleurs, des souvenirs vous représentant, et la Flandre par contre-coup, comme anti-flamande. Il est capital pour le succès du journal de détruire dès l'abord cette légende. Le départ sous une autre direction, avec le programme élaboré par nous, contribuerait utilement à ce résultat."⁷⁶ Dit kan zeker geïllustreerd worden met de editoria's van Paul Henen in de loop van april en mei 1940 waarin hij de Vlaamse gedachte en taal vrij zwaar aanpakt. Vlamingen worden eerst bijna automatisch flaminganten en zeer kort daarna activisten, wat een toenadering wel degelijk in de weg zou kunnen staan. Behalve het opnieuw uitgeven van een krant na de oorlog, kunnen we uit het archief van Henri Story zeker afleiden dat het op zijn minst de bedoeling was om de krant een vernieuwd profiel aan te meten, los van bepaalde vroegere strijdpunten.

Naast deze rechtstreekse stappen in het kader van La Flandre Libérale, wordt blijkbaar ook langs andere wegen gewerkt aan de naoorlogse pers⁷⁷.

De briefwisseling tussen Lucien Cooremans⁷⁸ en Henri Story bijvoorbeeld wijst in die richting. Gezien de betrokken figuren kan een herstructurering van La Flandre of van een andere krant of tijdschrift (eventueel verbonden aan La Vie Nouvelle, zie verder) vermoed worden. Cooremans treedt hier in de eerste plaats op als een vertegenwoordiger van Herman Dons, sinds 1921 hoofdredacteur van de liberale krant L'Indépendance Belge⁷⁹. Andere betrokkenen bij dit project zijn onder meer Henri Liebaert van La Flandre en Willy Koninckx, hoofdredacteur van Le Matin vanaf 1944. De uiteindelijke bedoeling is duidelijk het oprichten van een bedrijf of vereniging waarbij elke onderschrijver de intekensom van 2.500 fr. dient te betalen⁸⁰. Een verduidelijking van de verschillende afspraken die verder gemaakt werden in dit kader is echter niet teruggevonden. De algemene sfeer van voorzichtigheid en wantrouwen zorgde ongetwijfeld voor de nodige verhullingen op dat vlak.

Ook Paul Henen heeft blijkbaar een nieuw persproject voor de naoorlogse periode in de schuif liggen. Henri Story wordt hier minstens van op de hoogte gehouden, doch er zijn geen aanwijzingen over een verdere betrokkenheid.

Vertrekkend van een brief aan Paul Henen⁸¹ belanden we bij het voorstel tot de oprichting van een coöperatieve maatschappij, La Vie Nouvelle genaamd. Bij de archiefstukken van Henri Story bevindt zich een voorontwerp of een model van de statuten van deze maatschappij, aangevuld met een beginselverklaring over de inhoud

⁷⁵ Cfr. par. 1 : Voorzitter van de Gentse liberale associatie.

⁷⁶ doc 3.1.13.

⁷⁷ Bij gebrek aan duidelijke verwijzingen, zijn de episodes rond Cooremans en La Vie Nouvelle afzonderlijk verwerkt. De besprekingen met Cooremans lijken te wijzen in de richting van La Flandre Libérale gezien de betrokken figuren, het project La Vie Nouvelle kan enkel gekoppeld worden aan één brief aan Paul Henen (doc 3.3.3).

⁷⁸ Deze advocaat-journalist was op dat moment gemeenteraadslid in Brussel. Na de de oorlog werd hij volksvertegenwoordiger en in 1956 burgemeester van Brussel.

⁷⁹ Cfr. onder meer doc 3.2.1, doc 3.2.2, doc 3.2.5 of doc 3.2.6.

⁸⁰ doc 3.2.18.

⁸¹ doc 3.3.3.

van dit tijdschrift⁸². Men beoogt een weekblad met liberale strekking dat de nadruk legt op een eendrachtig en gedisciplineerd België, op een moreel réveil en een nationaal bewustzijn, zoals blijkt uit die tekst : "Il s'adressera aux Belges dignes de ce nom."⁸³ Het zou positief moeten staan tegenover de noodzakelijke en constructieve vernieuwingen van de maatschappij na de trieste jaren '30 en de oorlog.

Na 1944 werd deze naam nergens teruggevonden. Naar alle waarschijnlijkheid is er dus ook geen enkel nummer van dit tijdschrift verschenen.

7. Een naoorlogse liberale partij

Zijn verzetsactiviteit op politiek vlak situeert zich vooral op het terrein van de voorbereiding van de naoorlogse periode waarin een vernieuwde liberale partij centraal staat. Zo stelt onder meer Henri Liebaert⁸⁴ dat Henri Story vanaf 1941⁸⁵ een aantal clandestiene vergaderingen in Antwerpen en Brussel bijwoonde binnen de Société Libérale d'Etudes et de Conférences. Binnen deze commissie, in de zomer van 1940 opgericht door het bureau van de Liberale Partij, staan drie thema's centraal. Als eerste en meest dringende bespreekt men de te treffen maatregelen na de oorlog in functie van een herstel op vooral economisch maar ook sociaal vlak. Een tweede thema betreft een studie van de noodzakelijk geachte constitutionele hervormingen. Een derde en voorlopig voor dit werk belangrijkste punt betrof een herstructurering van de Liberale Partij en een modernisering van haar programma. Elk thema wordt voorbereid door een studiegroep. De groep rond Georges Pêtre, waar Story deel van uit maakt, concentreert zich op de partijhervormingen en partijprofilering doch de uitwisseling tussen de verschillende groepen is ongetwijfeld aanzienlijk te noemen, al was het maar omdat de drie thema's te sterk in mekaar overlopen. De centrale coördinatie van de studiegroepen verhuist na verloop van tijd naar de Commissie Pêtre en zo vanaf 1943 naar Henri Story en Willy Koninckx. De juiste structuur van deze werkgroepen binnen het partijbureau blijft echter onduidelijk. In bepaalde gevallen wordt een sterke autonomie gedemonstreerd, in andere zien we een uitgebreide controle van bovenaf. Gezien de oorlogsomstandigheden is dit niet echt verwonderlijk te noemen.

Andere figuren die in deze Commissie Pêtre vermeld worden, zijn onder meer : Michel Devèze, Charles Janssen, professor Frans Van Kalken, Max-Léo Gérard, Henri Janne, Marcel Houtman en Eugène Flagey⁸⁶. De controle en supervisie vanuit Brussel gebeurt onder meer door Jane Brigode, Fernand Demets, Victor Sabbe en Paul Henricot die de werkzaamheden opstarten in de zomer van 1940. In 1941 sluiten zich Henri Story, Victor Maistriaux en Adolphe van Glabbeke aan, in 1942 gevolgd door Willy Koninckx, Leon Mundeleer, Auguste Buisseret en René Pouret⁸⁷.

⁸² doc 3.3.1 en doc 3.3.2.

⁸³ doc 3.3.2.

⁸⁴ s.n., Une émouvante et intéressante assemblée à l'Association libérale de Gand, in : La Flandre Libérale, 2 juni 1945, p. 1-2.

⁸⁵ Verslag van het Congres der Liberale Partij van 23-24 juni 1945, redevoering door dhr. Sabbe.

⁸⁶ s.n., Nos Candidats : Henri Liebaert, in : La Flandre Libérale, 3 februari 1946, p. 1-2 en verslag van de Séance du Bureau du Parti Libéral, 26 augustus 1942.

⁸⁷ Verslag van het Congres der Liberale Partij van 23-24 juni 1945, redevoering door dhr. Sabbe.

De resultaten van de studies worden vanaf 1943 gebundeld en een gezamenlijke ontwerp-tekst voor het naoorlogs congres wordt in eerste instantie door Adolphe Van Glabbeke, Victor Sabbe en Willy Koninckx⁸⁸, ter vervanging van Henri Story, samengesteld.

De Commissie Pêtre start haar activiteiten eerder los van het centraal partijbureau reeds in 1940, doch na contacten met Fernand Demets verhuist het Comité grotendeels naar Brussel. Op oudejaarsavond 1942 wordt George Pêtre, burgemeester van Sint-Joost ten Node, samen met zijn vrouw vermoord door medewerkers van de bezetter. Op dat moment speelt Henri Story volgens een aantal brieven reeds een belangrijke tot centrale rol in de Commissie Pêtre. Zijn grootste medestander blijkt Willy Koninckx te zijn, een compaan die hem reeds in andere activiteiten zoals de voorbereiding van La Flandre bijstond.

Na de dood van Pêtre moet er echter een nieuwe voorzitter komen in de commissie. Story is waarschijnlijk kandidaat maar Fernand Demets neemt zelf rechtstreeks over, wat waarschijnlijk voor enige wrijving zorgt doch de werking van de commissie niet direct in het gedrang brengt. In april 1943 behoort Demets echter tot de vier senatoren⁸⁹ die een protestbrief met betrekking tot de deportatie van arbeidskrachten schrijven naar generaal von Falkenhausen, hoofd van de Militärverwaltung. Het resultaat van deze actie maakt duidelijk dat de Militärverwaltung niet echt opgezet was met de brief : de vier senatoren kregen het verbod om na 4 mei nog in Brussel te verschijnen. Voor Demets stelt dit uiteraard het probleem dat hij niet langer legaal aanwezig kan zijn op de vergaderingen van het comité Pêtre. Hij blijft weliswaar op illegale wijze naar Brussel gaan, doch de frequentie van zijn bezoeken kon niet anders dan dalen. In een brief aan Story⁹⁰ deelt hij dit mee en hij besluit de brief met "Je ne manquerai pas, dès la semaine prochaine, de vous dire quelles dispositions auront été prises pour mon remplacement provisoire". Hoe deze vervanging én of deze vervanging ooit werd doorgevoerd, is niet bekend. Opnieuw lijkt het alsof iemand boven Story's hoofd zal aangesteld worden. Hierop volgen een aantal afspraken of pogingen tot afspraken in Brussel⁹¹. Jane Brigode en anderen uit het partijbureau zijn blijkbaar bereid over de toekomstige rol van het comité én van Story te praten, doch over de resultaten van dit overleg bestaat geen zekerheid. Feit is in elk geval dat er geen echte eensgezindheid wordt bereikt tussen beide partijen, noch met betrekking tot het voorzitterschap van de commissie, noch rond het afbakenen van de bevoegdheden van Story en zijn collega's. Henri Story en Willy Koninckx boycotten in zekere mate de vergaderingen en weigeren alle papieren van de commissie door te spelen aan Brussel. Men moet echter heel voorzichtig oordelen over deze situatie. In meerdere brieven van Demets wordt bijvoorbeeld de nadruk gelegd op het feit dat men in de toekomst veel discreter en voorzichtiger zal omspringen met de documenten die Story en de commissie doorsturen. Dit kan op zijn minst vertaald worden als de schrik of woede van Story voor een nieuwe inbreuk op de vertrouwelijkheid van de documenten of op zijn persoonlijke veiligheid⁹². Dit argument vinden we ook terug in een verslag van het secretariaat van de Liberale Partij. Daarin wordt onder meer vermeld dat : "Cette section

⁸⁸ Verslagboek van het secretariaat van de liberale partij 1940-1944.

⁸⁹ De drie andere waren de socialist Emile Vinck en de katholieken Daniel Leyniers en Romain Moyersoën. De brief zelf werd opgesteld door Pierre Nothomb.

⁹⁰ doc 2.1.2.

⁹¹ Cfr. onder meer doc 4.1.20, doc 4.1.21, doc 4.1.29 of doc 4.1.31.

⁹² doc 2.1.2, doc 4.1.30 en doc 4.1.25.

d'études tient des réunions dont les assistants sont de plus en plus nombreux, ce qui finit par constituer un danger tel qu'il est décidé de ne plus réunir dans cette forme mais de la réduire à cinq⁹³ membres se réunissant régulièrement chaque semaine."⁹⁴ Een aangetekende brief van 15 juli 1943 van Demets aan Story poogt een duidelijk beeld te scheppen van de situatie en een oplossing voor dit alles aan te reiken⁹⁵.

Volgens de brief van Demets is een eerste ontwerp van het nieuwe partijprogramma⁹⁶ blijkbaar afgewerkt en het bureau wenst die te krijgen om als basis te dienen voor een officiële en definitieve tekst. Zoals reeds vermeld weigeren Story en Koninckx nog steeds voor het Centraal Bureau te verschijnen om de documenten te bespreken, laat staan om die te overhandigen. Demets dringt dan ook in sterke mate aan op de overhandiging van het programma. Het feit bijvoorbeeld dat het werk van Koninckx blijkbaar al gelezen en besproken werd door "des milieux financiers et ailleurs"⁹⁷ terwijl Koninckx en Story weigerden hun papieren in te leveren bij het bureau, kan enkel voor wrevél hebben gezorgd in Brussel.

Met een sterke nadruk op de discretie stelt Demets dat enkel Jane Brigode, Victor Sabbe, Armand De Weerdt, Victor Maistriaux, Paul Henricot en hijzelf inzage zullen krijgen. Reeds voorheen aangekondigd is de belofte van Demets dat Story zal mogen zetelen in het Centrale Bureau, weliswaar slechts als tijdelijk lid. Hij zou Adolphe Van Glabbeke vervangen zolang deze gevangen zat, en achteraf eventueel samen met Van Glabbeke tijdelijk kunnen aanblijven. De situatie van Van Glabbeke tijdens die oorlogsjaren is helaas zeer moeilijk naspelbaar. Hij zat enige tijd gevangen in Hoei, Sint-Gillis, Gent en Brugge. Na zijn laatste vrijlating, waarvan we de datum niet hebben kunnen achterhalen, dook hij echter onder en ging volgens zijn biografen in het verzet. De kans dat Van Glabbeke tussen de zomer van 1943 en oktober 1943 echt officieel en regelmatig gezeteld heeft in het bureau, is dan ook klein te noemen. In principe zou Story dan ook tot oktober 1943 in het bureau moeten gezeteld hebben, met uitzondering van een korte periode in september of oktober⁹⁸.

Naar september toe zijn blijkbaar toch een aantal documenten in omloop geraakt. Onder meer Robert Catteau⁹⁹ en François Bovesse¹⁰⁰ behoorden blijkbaar tot de lezers ervan. Deze laatste kreeg in de loop van 1943 de opdracht van het partijbureau om een zestal rapporten met betrekking tot de situatie in België toen en in het vooruitzicht van de bevrijding, bestemd voor de regering in Londen, door te nemen en te commentariëren. Hierbij ging het onder meer over de naoorlogse situatie, de nakende koningskwestie en het communautaire probleem¹⁰¹. Een ander voorbeeld betreft een overzichtstekst over de periode 1914 tot 1939, genaamd 'La Belgique d'une guerre à l'autre. Histoire économique

⁹³ Dit worden Buisseret, Koninckx, Story, Cockx (of Cox, beide schrijfwijzen komen voor) en Demets. Bron : Verslag van de vergadering van het bestendig comité van 26.11.1944, p. 3.

⁹⁴ Verslagboek van het secretariaat van de liberale partij 1940-1944.

⁹⁵ doc 4.1.25.

⁹⁶ Dit betreft mogelijks doc 4.2.1.

⁹⁷ doc 4.1.25.

⁹⁸ Cfr. doc 4.1.40.

⁹⁹ doc 4.1.32 en doc 4.1.37.

¹⁰⁰ Navorsings- en Studiecetrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, 1940 : een maatschappij in crisis en oorlog, Acta van het Colloquium gehouden te Brussel van 22 tot 26 oktober 1990, Brussel, 1993, p. 395-399.

¹⁰¹ Hierbij kan mogelijks een verband gelegd worden met doc 4.5.4.

d'un quart de siècle¹⁰². Een brief van Fernand Demets¹⁰³ speelt daarop in en geeft een aantal suggesties tot wijziging of verbetering.

De problemen tussen het partijbestuur en Story zijn echter duidelijk niet echt verdwenen. Een brief van 10 oktober 1943, waarvan helaas noch de afzender, noch de geadresseerde bekend zijn, geeft opnieuw een geheel ander beeld¹⁰⁴. Het partijbureau heeft blijkbaar beslist dat naast Van Glabbeke niet Story maar Leon Mundeleer, toenmalig ondervoorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers, opgenomen wordt in het bureau. Mundeleer was eveneens lid van de commissie Pêtre sinds 1942 maar we mogen gerust veronderstellen dat hij de kant van het partijbureau koos en dus waarschijnlijk geen verder contact had met de commissie. Men stelt zo duidelijk mogelijk dat het niet gaat om een actie tegen Story en Koninckx doch dat het Bureau de rechtstreekse controle wil behouden over de gesprekken met de andere democratische partijen : "Il ne s'agit nullement d'éliminer ni St., ni K. ni aucun autre, au contraire, mais la discipline exige que le Bureau ait la direction des négociations."¹⁰⁵ De groep rond Story wordt met andere woorden in de praktijk uitgeschakeld met het oog op de definitieve onderhandelingen. Het grote strijdpunt blijven de teksten rond het naoorlogse partijprogramma. Onder meer Mundeleer zou opnieuw benadrukt hebben dat het bureau onmogelijk een onbegrensd vertrouwen kan hebben in een tekst die de studiec commissie weigert integraal ter beschikking te stellen van het bureau. François Bovesse poogt te bemiddelen tussen het bureau en de studiec commissie, doch dit blijkt niet direct te baten. De schrijver van de brief stelt dan ook voor om Robert Catteau, schepen van Brussel en senator, en Victor Maistriau in te schakelen als nieuwe bemiddelaars. Het doel van de briefschrijver is duidelijk : "... il va de soi que ces Mes-sieurs et Dame du Bureau seront bien obligés de s'incliner devant les résultats obtenus par ces fâcheux outsiders que nous sommes."¹⁰⁶ De onderhandelingen via Maistriau worden blijkbaar direct in gang gezet¹⁰⁷ en terzelfder tijd poogt Demets in een brief duidelijk te maken dat er voor Story, en eventueel voor Koninckx, een plaats zal zijn in het nieuwe partijbureau, samen met Van Glabbeke en Mundeleer. Dit echter wel op voorwaarde dat beiden hun samenwerking vanuit de studiec commissie met het bureau hervatten¹⁰⁸. Maistriau ontving van Henri Story blijkbaar een voorstel tot oplossing van het conflict, doch is het er niet direct mee eens en verwijst naar verdere besprekingen met Demets¹⁰⁹.

De tijd begint te dringen en één van de medestanders van Story binnen de studiec commissie, Auguste Buisseret, begint zich zeer onveilig te voelen en kondigt aan dat hij waarschijnlijk zal onderduiken. Terzelfder tijd geeft hij Story, indien hij niet meer in de mogelijkheid zou verkeren om contact op te nemen, het volste recht om in zijn naam te

¹⁰² doc 4.4.6.

¹⁰³ doc 4.1.33.

¹⁰⁴ doc 4.1.38, het enige wat uit de context kan afgeleid worden is dat het correspondentie betreft tussen twee leden van Commissie Pêtre, met uitsluiting van Story en Koninckx.

¹⁰⁵ ibidem.

¹⁰⁶ ibidem.

¹⁰⁷ Cfr. onder meer doc 4.1.39.

¹⁰⁸ doc 4.1.40.

¹⁰⁹ doc 4.1.41, er wordt eveneens verwezen naar een gesprek met Paul. Dit is naar alle waarschijnlijkheid Paul Henricot, lid van het bureau en één van de oprichters van de studiec commissie. Henricot was eveneens fractievoorzitter van de liberalen in de senaat.

spreken en verder te onderhandelen¹¹⁰. Ook Louis Fredericq wordt bij de zaak betrokken via Victor Maistriau en hij stelt voor Maistriau en Story op 20 oktober te ontvangen voor verdere gesprekken¹¹¹. Het komt uiteindelijk tot een vergadering tussen Demets en Story, gevolgd door een afspraak met Maistriau op 21 oktober 1943¹¹². Op 22 oktober wordt Story gearresteerd, wat voor wat hem betreft de zaak afsluit.

Na zijn arrestatie kunnen we veronderstellen dat een bepaald compromis werd gevonden. Zoals reeds vermeld gaat Willy Koninckx samen met Victor Sabbe en Adolphe Van Glab-beke de eindredactie verzorgen van het naoorlogse partijprogramma. Hij krijgt eveneens het voorzitterschap van de Commissie Werving en Propaganda van de Landsraad in 1944 en in 1945 en wordt lid van het bestendig comité van het partijbureau.

Over de contacten van Henri Story met de andere partijen kan veel verondersteld worden, doch zekerheden zijn hier opnieuw zeldzaam. Uit de kritiek op de studiecommissie blijkt zo goed als zeker dat hij contacten had met katholieken en socialisten. Edward Anseele bijvoorbeeld¹¹³ vermeldt in een toespraak dat Story samen met Achiël Van Acker¹¹⁴ aan de voorbereiding van de herstructurering van België na de bevrijding werkte. De contacten zouden verlopen zijn via Alfred De Smedt, een schepen uit Gent, die Achiël Van Acker een tijdje verborgen heeft gehouden. Andere samenkomsten zouden plaats gevonden hebben in het kantoor van Story op de Kouter, in het huis van gouverneur Vanden Boogaerde en verder vermeldt men Mariakerke, Sint-Martens-Latem en Brussel¹¹⁵. Een andere indicatie is zijn briefwisseling met Romain Moyersoen, senator en ex-burgemeester van Aalst¹¹⁶. Deze blijft corresponderen met Henri Story ondanks de onduidelijke verdeling van de bevoegdheden binnen de Liberale Partij en laat hem onder meer in augustus 1943 nog weten dat de katholieke partij zijn afgevaardigden voor het overleg tussen de grote partijen heeft aangeduid¹¹⁷. Ook binnen de andere partijen wist men blijkbaar niet echt hoe de vork in de steel zat, tenzij Moyersoen natuurlijk de kant van Story had gekozen.

Na het getouwtrek tussen het liberale partijbureau en de commissie Pêtre (en zeker na de arrestatie van Story) werden de contacten geformaliseerd. Aan katholieke zijde werden Romain Moyersoen, Joseph Hanquet en J.J. Declercq afgevaardigd en aan socialistische kant vinden we Edward Anseele jr., Achiël Van Acker en Achille Delattre. Voor de liberalen werden Fernand Demets en Victor Maistriau aangewezen¹¹⁸.

Op 22 oktober 1943 wordt Story gearresteerd door de Duitsers in het kantoor van Brufina op de Kouter. Zijn vrouw wordt terzelfder tijd opgepakt en gedurende enkele weken in Gent opgesloten.

¹¹⁰ doc 4.1.42 en doc 4.1.43.

¹¹¹ doc 4.1.36 en doc 4.1.45.

¹¹² doc 4.1.44.

¹¹³ Stad Gent, Gemeentebld, 1945, p. 130-148.

¹¹⁴ Dit zou dan waarschijnlijk (en onder meer) plaatsgevonden hebben in de loop van 1942 toen Van Acker reeds ondergedoken leefde en een tijd in Gent verbleef.

¹¹⁵ Onder meer in : Henri Story in een Duitsch concentratiekamp gestorven, in : Vooruit, 29 mei 1945, p. 1.

¹¹⁶ Cfr. doc 4.6.1 tot 4.6.5.

¹¹⁷ doc 4.6.4.

¹¹⁸ Cfr. onder meer : Verslag van het partijbureau van 22 juli 1942.

De Bank van Brussel en meer specifiek Paul de Launoit pogen nog om Story op een legale wijze of via meer duistere wegen (men probeert een lid van de SD om te kopen) vrij te krijgen doch de afgezant van de Launoit, Albert Van Goethem (een medewerker van Brufina), wordt hierbij zelf opgepakt¹¹⁹. Henri Story blijft in de gevangenis van Gent tot maart 1944 en wordt vervolgens gedeporteerd naar Duitsland. Van maart tot mei 1944 is hij opgesloten in het kamp van Esterwegen, van mei tot oktober in het kamp van Gross Strehlitz en vervolgens in Grosz Rosen waar hij sterft op 5 december 1944.

De resultaten van zijn politieke activiteit tijdens deze oorlogsjaren worden weerspiegeld in zowat de helft van alle documenten die in zijn archief werden teruggevonden. Dat dit alles geen ijdele oefening was blijkt duidelijk uit de eerste verslagen van het partijbureau na de bevrijding. De noodzakelijke veranderingen en amendementen buiten beschouwing gelaten, werd de tekst van de Pêtre Commissie de grondslag voor de naoorlogse organisatie en doelstellingen van de Liberale Partij. Als we afgaan op de briefwisseling tussen Henri Story en de leden van het partijbureau tijdens de oorlog, kunnen we gerust stellen dat Story één van de hoofdarchitecten was achter het nieuwe programma van de partij. Na de oorlog werd zijn werk dan ook in belangrijke mate verdergezet door de overblijvende leden van 'zijn' studiec commissie zoals Koninckx en Buisseret.

Het programma zelf, in meerdere versies, lang¹²⁰ of kort¹²¹ staat uiteraard centraal. De hoofdthema's hiervan kunnen in twee grote groepen onderverdeeld worden.

Eerst en vooral poogt men de oorlogstijd af te sluiten. De eerste hoofdstukken betreffen de regeringsvorming voor de overgangperiode en de noodzakelijk geachte herziening van de grondwet. Hierbij is het idee van een unionistisch beleid reeds voor een flink deel spoorloos. Men spaart de politieke tegenstander niet, doch is evenmin blind voor de eigen fouten uit het verleden : "Un long usage d'une paix facile avait conduit notre nation à un régime négligent. La politique était devenue le jeu d'une minorité turbulente qui s'efforçait à diviser le peuple. L'autorité n'était plus réservée aux compétents mais aux plus habiles et les institutions étaient tournées en dérision. Les ennemis de l'ordre public avaient le droit de développer leur propagande funeste à l'abri de nos lois"¹²².

De daarop volgende hoofdstukken gaan dan weer in de richting van een normaal partijprogramma. Voorop staat de onderwijsproblematiek, gevolgd door de sociale vrede, de economische vrijheid, de openbare financiën, het valoriseren van Belgisch Kongo, de organisatie van de magistratuur en de ambtenarij om af te sluiten met een zeer beperkt aantal punten rond de buitenlandse politiek.

De overige documenten rond deze materie in het archief zijn in eerste instantie duidelijk bedoeld als voorstudie of misschien als discussiedocument of zijn simpelweg stukken informatie en documentatie. We vinden verschillende fragmenten van aanpassingen of

¹¹⁹ Personendossier Paul de Launoit, fonds PD10, doc 22, p. 7, Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog.

¹²⁰ doc 4.2.3. Dit document werd duidelijk na zijn arrestatie aan het archief toegevoegd. Waarschijnlijk betreft het de volledige doorslag van het document dat na de bevrijding aan het bestendig comité werd overhandigd. De eindredacteuren van deze tekst zijn dan normaal gezien Victor Sabbe, Willy Koninckx en Adolphe Van Glabbeke.

¹²¹ doc 4.2.1.

¹²² doc 4.2.3 p. 3.

amendementen terug¹²³, commentaren op meerdere versies¹²⁴, een kladversie voor een latere tekst¹²⁵ of een aantal krantenartikels ter documentatie¹²⁶.

Een aantal van deze voorbereidende documenten zijn gedateerd en zijn meestal afkomstig uit het jaar 1942 tot het begin van 1943. Eigenaardig genoeg bevat het archief Story niet één document met betrekking tot zijn politieke werkzaamheden van voor 1942. We mogen zeker veronderstellen dat deze informatie verloren is gegaan of zich op een andere bewaarplaats bevindt. Een zelfde opmerking mag gemaakt worden voor de gesprekken die hij normaal gezien gehad heeft met vertegenwoordigers van de andere partijen. Ook hiervan werd, behalve een zeer beperkt aantal brieven, niet één relevant document teruggevonden.

Een aantal documenten hebben niet rechtstreeks betrekking op de hervorming van de Liberale Partij. Een reeks gaat heel direct in op de organisatie van de staat direct na de bevrijding. Zo werd blijkbaar even goed de hervatting van het politieke leven bestudeerd¹²⁷ als er voorstellen werden gedaan in de richting van de tekst van een verklaring door de koning met betrekking tot het beëindigen van de oorlogstoestand¹²⁸.

Naast het politieke leven bleef Story ook sterk verbonden met de economische situatie. We vinden een aantal voorstudies in het kader van het partijprogramma¹²⁹ evenals een voorlopige tekst over de economische geschiedenis van België tussen 1914 en 1939¹³⁰ en een ontwerpverdrag met betrekking tot de oprichting van de Benelux¹³¹.

Alles bij mekaar genomen geeft dit archief, rekening houdend met de zeer beperkte omvang, het idee van een zeer druk bezet man die op meerdere terreinen een leidende rol speelde of een belangrijke steunpilaar was.

8. De nagedachtenis van Henri Story

Het is overduidelijk dat voor Henri Story een mooie naoorlogse carrière in het verschiet lag. Zijn rol binnen de Liberale Partij nam vanaf 1936 snel in belang toe. Reeds voor de oorlog werd hij meermaals vernoemd als de nieuwe burgemeester van Gent, wat Alfred Vander Stegen ("Het is U niet onbekend dat ik de hoop koesterde hem bij mijn terugkomst met Uw aller instemming als mijn opvolger te mogen begroeten") en Edward Anseele ("Schepen Story was aangeduid geworden door de Londensche diensten om na de bevrijding het stadsbestuur te verzekeren") op een huldebetoon in de gemeenteraad op 4 juni 1945 benadrukten¹³². In de loop van 1944 fungeerde Anseele trouwens als burge-

¹²³ Bijvoorbeeld doc 4.3.2.

¹²⁴ Bijvoorbeeld doc 4.3.5 tot doc 4.3.7.

¹²⁵ Bijvoorbeeld doc 4.3.4.

¹²⁶ Bijvoorbeeld doc 4.5.5.

¹²⁷ Bijvoorbeeld doc 4.7.1.

¹²⁸ Bijvoorbeeld doc 4.7.10.

¹²⁹ Bijvoorbeeld doc 4.4.15.

¹³⁰ Bijvoorbeeld doc 4.4.6.

¹³¹ Bijvoorbeeld doc 4.4.20.

¹³² Beide citaten uit het Verslag van de openbare zitting van de gemeenteraad van 4 juni 1945, in :

meester, maar ondertekende zijn berichten met "bourgmestre a.i." aangevuld met "En absence de l'échevin H. Story, prisonnier politique"¹³³.

Ook op nationaal vlak was zijn rol duidelijk nog niet uitgespeeld. Zijn betrokkenheid bij het opstellen van het nieuwe partijprogramma en zijn plaats naast Van Glabbeke en Sabbe in de uitvoerende commissie van de Société Libérale d'Etudes et de Conférences, hielden een potentiële springplank in naar ofwel een nationaal parlementair mandaat, ofwel een hoge functie binnen de partij.

Op 20 juli 1945¹³⁴ vond een eerste huldebetoon plaats bij de oprichting van het Henri Story-speelplein. De belangrijkste initiatiefnemer hiertoe was zijn goede vriend Edward Anseele jr., toen burgemeester van Gent.

De Koninklijke Laurentkring Vrijheidsliefde bleef niet lang achter en besloot in de lokalen aan de Gasmeterlaan een borstbeeld van Story te plaatsen. In maart 1940 was Story immers benoemd tot erevoorzitter van die vereniging wegens zijn verdiensten en inzet¹³⁵.

Dit beeld werd op 23 september 1945 ingehuldigd. De plechtigheid ging gepaard met toespraken van Henri Carpentier, Henri Liebaert, Alfons Friant en eerste minister Achiel Van Acker.

De kring hield de nagedachtenis van Story levend door eerst jaarlijkse en vervolgens tweejaarlijkse plechtigheden waarvan sporen teruggevonden werden tot december 1964. Deze namen de vorm aan van spreekbeurten¹³⁶, toneelvoorstellingen, concerten en voor de kinderen een Sinterklaasfeest. Zijn echtgenote Cécile werd later eveneens erevoorzitster van de kring.

De Fondation Henri Story wordt in 1946 opgericht onder impuls van opnieuw Edward Anseele jr en Henri Hoeck.¹³⁷

De stichtende leden zijn Henri Hoeck (hoofd van Story's dienst voor Passieve Verdediging in 1940 en eerste voorzitter van de vzw), Jacques Callier (beheerder van Arbed en van La Flandre Libérale), Edmond Troch (notaris), Albert Moreels en Maurice Van Loo (ingenieurs AIG) en Charles Wagemans, zijn schoonzoon en de latere voorzitter. Het doel van de vzw is het in herinnering houden van de figuur van Henri Story via verschillende initiatieven, gaande van huldefeesten tot het toekennen van studiebeurzen aan de studenten van de afdeling textiel van de Technische School Carels-Nicaise te Gent. Aan deze school zal later de textielafdeling omgevormd worden tot de Henri Story-school. Voor het bijeenbrengen van fondsen voor de beurzen en de vervaardiging van een borstbeeld, werd vooral gerekend op bijdragen vanwege de Gentse textielbedrijven en andere industriëlen of bankiers.

Stad Gent, Gemeentebld 1945, resp. p. 140 en p. 148.

¹³³ Proclamation du bourgmestre de la ville de Gand, in : La Flandre Libérale, 7 september 1944, p. 4.

¹³⁴ Cfr. L'inauguration de la plaine de jeux Henri Story in La Flandre Libérale van 21 juli 1945 p. 1 en Prachtig geslaagd massa-openluchtfest der officieele scholen in Vooruit van 21 juli 1945 p. 2.

¹³⁵ Liberaal Archief, Liberalisme Gent, dossier 26.2.

¹³⁶ 1962 bijvoorbeeld : toespraken van onder meer Willy De Clercq, senator Laurent Merchiers en de schepenen Cnudde en Vander Stegen.

¹³⁷ AMSAB, Fonds Edward Anseele sr. en jr. (D65/6 nr.63-4) : brieven van Charles Wagemans en Henri Hoeck aan Edward Anseele.

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van november 1946 vinden we zijn echtgenote, Cécile Story-Boddaert, terug op de 5e plaats van de liberale lijst. Na Laurent Merchiers haalt zij de meeste voorkeurstemmen doch raakt niet in de gemeenteraad tot juni 1948 wanneer Karel Van Wettere sterft en ze hem opvolgt. De verklaring voor haar groot aantal naamstemmen kan uiteraard in meerdere richtingen gezocht worden. Men kan denken aan de populariteit van haar overleden echtgenoot, aan haar persoonlijke populariteit of aan het feit dat een flink deel van de vooroorlogse figuren zoals Alfred Vander Stegen van de lijst verdwenen waren. Als we de kranten moeten geloven, staat vooral de figuur van haar echtgenoot centraal : "Nous sommes certain que cette femme de bien qui fut et qui reste toujours discrètement mais fermement associée à l'oeuvre politique et sociale poursuivie par son mari (..)"¹³⁸. Haar eigen verkiezingstekst gaat in dezelfde richting : "Liberaal stemmen beteekent eindelijk, aan het beleid der stad mannen te hebben van goeden wil, welke steeds het voorbeeld van Henri Story zullen indachtig zijn"¹³⁹. Bij de verkiezingen van 12 oktober 1952 gaat haar plaats op de lijst naar Willy De Clercq, zij gaat naar de 38e plaats. In 1958 staat ze niet langer op de lijst.

In 1954 begint de opleiding van meestersgasten voor de textielindustrie aan de school Carels-Nicaise-De Ridder te Gent. De eerste ideeën daarrond dateren ook reeds van 1946 en de drijvende kracht erachter moet gezocht worden bij opnieuw Edward Anseele en Henri Hoeck van de Fondation Henri Story. Bij de oprichting van de stichting had men reeds plannen gemaakt om de afdeling Textiel van de school Carels & Nicaise om te zetten in de Henri Story school. Dit werd in de statuten van de vzw vermeld.

In een brief van 22 februari 1946¹⁴⁰ van Henri Hoeck, de voorzitter van de stichting Story, aan Edward Anseele, wordt gevraagd of er geen mogelijkheid zou bestaan om de giften uit de textielindustrie aan de stichting en de school onder bedrijfslasten te klasseren. De financiering van deze operatie zal ongetwijfeld al één van de redenen tot uitstel geweest zijn. De Fondation Henri Story is sinds de oprichting van de afdeling één van de drijvende krachten gebleven. Vanaf 1954 bijvoorbeeld schonk de stichting jaarlijks 30.000 frank voor de financiering van studiereizen naar het buitenland. Vanaf 1964 ging dit bedrag naar de 100.000 frank waarmee werkkoffers gekocht werden voor de verdienstelijkste leerlingen op het einde van het schooljaar. In 1980 werd nog een bijkomend initiatief genomen in de vorm van een systeem van studiebeurzen voor de minder begoede leerlingen.

De naamgeving van de textielafdeling van de school vond uiteindelijk plaats in mei 1956¹⁴¹. In 1964 werd de textielafdeling een onafhankelijke school, officieel het Stedelijk Textielinstituut Henri Story.

De Henri Story-Kring, voorheen de Liberale Kring van de Negende wijk, getuigt eveneens van de achting die men had en heeft voor Henri Story. Het idee om de plaatselijke kring te noemen naar de overleden voorman dateert eveneens uit 1948 doch de uiteindelijke beslissing werd pas veel later genomen. In 1958 vormt de kring zich om

¹³⁸ Mme Henri Story succèdera à M. Van Wettere au sein du conseil communal, in : La Flandre Libérale, 19 juni 1948, p. 6.

¹³⁹ Voorstelling van de kandidaten in : De Draak, 24 november 1946, p. 1, ondertekend door Cécile Story-Boddaert.

¹⁴⁰ AMSAB, Archief Edward Anseele, afdeling 63.4.

¹⁴¹ L'Inauguration de l'Ecole Henri Story, in : La Flandre Libérale, 11 mei 1956, p. 1 en p. 4.

tot een vzw en in 1964 wordt de Henri Story-Kring officieel boven de doopvont gehouden.

In die aanlooperperiode in de jaren '60 vinden we er onder meer Jacques Colle, Luc Dujardin, Willy Waldack, Frans Pottie en Marcel Soenen in terug. De leiding gaat vervolgens door naar Willy Verheugen om uiteindelijk terecht te komen bij Claude Parisis.

Doorheen deze periode doorbrak de kring de grenzen van haar wijk en ging zich nationaal richten met een vertegenwoordiging van en naar de andere liberale organisaties toe. De kring stelt zich tot doel "het verspreiden, promoveren en verdedigen van de liberale principes en ideologie" onder het motto "Eendracht maakt Macht of L'Union fait la Force".¹⁴²

¹⁴² Henri Story Kring Newsletter, 21 oktober 1993.